

Schilderen van **grof** naar fijn en van kleur naar **kleur**

Voor deze workshop heb je in ieder geval je breedste penseel nodig, maar misschien ook wel je kleinste. Het resultaat is een stoer schilderij, waarin ook karakteristieke details van het onderwerp te herkennen zijn.

Ook zal compositie uitdrukkelijk aan de orde komen: ik zal een bepaalde aanpak uitleggen.

Vaak wordt geprobeerd een schilderij in één keer en in één laag goed te krijgen. Dan ligt priegelen op de loer. Dat gaan we dus niet doen. We gaan in lagen schilderen.

Voor de *eerste* laag gaan we ons onderwerp radicaal vereenvoudigen en terug brengen tot twee tinten: een donkere en een lichte. We schilderen grote vormen met de breedste kwast en met bijvoorbeeld alleen donkerblauw en licht geel als kleur. Het resultaat is een simpele en krachtige compositie.

Voor de *tweede* laag pakken we een iets smaller penseel en een **nieuwe kleur** en werken wat meer naar het onderwerp toe, maar blijven goed op de compositie letten.

Er komt misschien nog een *derde* laag.

Verderop in deze lesbrief geef ik een voorbeeld van deze aanpak.

Uitgangspunt

Schilderen is voor mij, behalve oefenen, ook lef hebben en uitproberen. Als je je voorneemt nu echt een mooi schilderij te maken dan is de kans groot dat je blokkeert.

Laat het los en experimenteer!

De stappen

- Oefenen van de eerste laag met houtskool op schetspapier.
- Schilderen van de eerste laag, en pas als je tevreden bent...
- Schilderen van de tweede laag.
- Afmaken laag 2
- Nieuwe kleur, laag 3

Materiaal

Stukje houtskool, schetspapier, gummetje

Acryl verf, kwasten (in ieder geval een brede platte van 3 à 4 cm)

Doek of paneel, niet te klein (kortste zijde minstens 50 cm). Je kunt ook een oud doek nemen en daar direct op schilderen.

Aan de slag

Inleiding.

In deze lesbrief laat ik zien hoe ik zelf – als voorbereiding op de workshop – een tweetal schilderijen heb opgezet. Ik heb de tussenstadia gefotografeerd, zodat je een idee krijgt van de aanpak. Er staat ook een klein beetje tekst bij om die aanpak te verduidelijken.

Bekijk de plaatjes in de lesbrief alstublieft goed en stel jezelf dan twee vragen:

1. Is de aanpak duidelijk en consequent?
2. Wat zou ik zelf gedaan hebben op dat punt?

Met het eerste schilderij - het meest uitgebreid beschreven – ben ik halverwege gestopt. Ik heb toen een tweede gemaakt, over een oud schilderij heen.

Als uitgangspunt voor beide schilderijen een stilleven met wat keukenspulletjes.

De schets

Om er een beetje in te komen begin ik met een houtskoolschets. Het doel daarvan is niet om alles nauwkeurig weer te geven, maar om tot een compositie van de hoofdvorm te komen.

Omdat het nu om vorm gaat en niet om kleur, zou je ook met een zwart-wit foto kunnen starten.

Zie hieronder een eerste schetsje.

De nadruk ligt op de afzonderlijke vorm van de potjes, maar dat was nu even niet de bedoeling. Het gaat me om een grote vorm te maken als uitgangspunt voor de eerste schilderlaag, de afzonderlijke vormen moeten onderling verbonden worden.

Zie hieronder de volgende stap, de poging om tot puur zwart-wit te vereenvoudigen.

En nog niet helemaal gelukt. Onderschat niet hoe lastig dit is. Je moet het beeld (en daarmee ook jezelf) behoorlijk geweld aan doen , want je wilt zo graag dicht bij de afzonderlijke potjes blijven.

Toch maar even doorgezet en zie het resultaat.

De belangrijkste vraag is nu: is dit een interessante compositie? Ik vind van wel. Er zijn twee grote zwarte vlakken, maar die worden voldoende doorbroken door lijnen en witte vlakjes. Het maakt wel een krachtige indruk.

Schilderij 1

We kunnen deze vorm nu gaan schilderen.

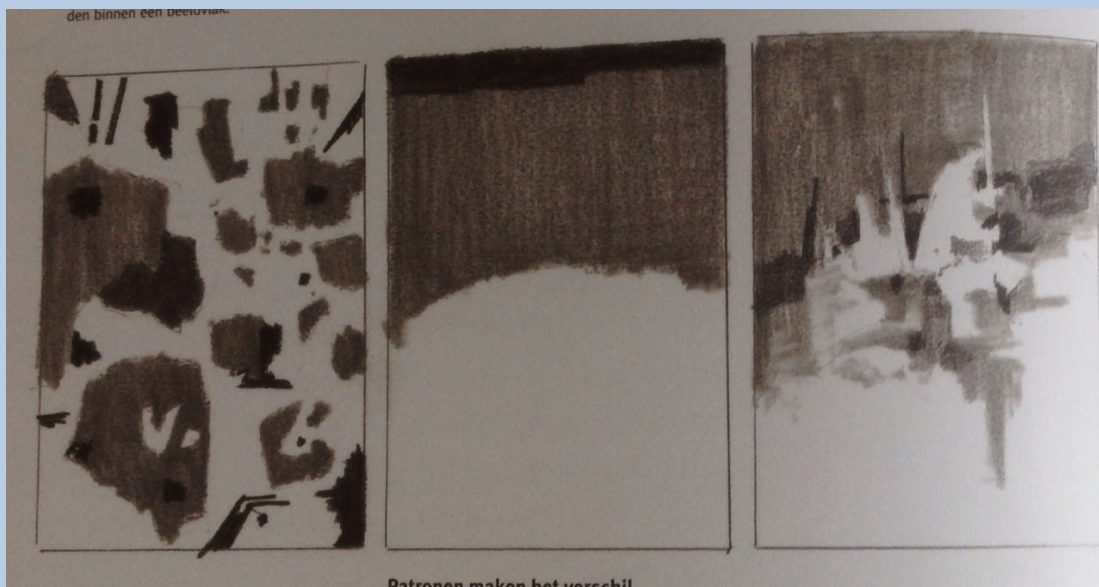
En dan komt die brede kwast goed van pas. In 5 minuten kan het er wel op staan als hij eerst met houtskool of pastel is geschetst.

Dan moet de verf even drogen. En die rust komt goed uit om na te denken over de tweede laag.

Een tussendoortje over compositie¹

We hebben nu twee toonwaarden gebruikt. Een donkere en een lichte kleur. Er zal later nog wel een derde en een vierde bij komen. Hieronder zie je drie tekeningetjes met elk drie toonwaarden. De linker is chaotisch, de middelste saai en de rechter best interessant, ook al weet je niet wat het voorstelt.

Met je compositie kun je het oog door het beeld heel leiden. Daarbij volgt het oog gebieden van gelijke toonwaarden. Als de lichte gebieden in je schilderij van de linker naar de rechterrاند lopen, dan zal de blik ook die route volgen. En onze blik stop bij een abrupt tooncontrast.

Ik ga nu met een lichte kleur verder voor de **tweede laag**. Ik kijk dan naar de lichte plekken in het beeld, zoals etiketten, lichtvlekken etc. Ik let zo weinig mogelijk op de afzonderlijke potten en citroen, maar zoek de verbindende structuur van de lichte toonwaarden.

Dit is het punt waar bij mij de twijfel toeslaat over hoe ik nu verder zal gaan. De ene redenering is:

Gebruik wat er nu staat om tot een (bijna) abstract schilderij te komen. Het stilleven was dan een aanleiding om tot deze compositie te komen.

De andere aanpak is om toch wat meer naar de figuratie toe te werken. Als tussenstap teken ik met een wit krijtje de vormen nog een keer. Dat geeft wat meer houvast.

Ik maak een blauw aan die iets lichter is als de achtergrondkleur. Dat blauw gebruik ik als extra toonwaarde om daarmee a. de potten uit de achtergrond los te krijgen en b. wat meer nuance in de vorm te kunnen aanbrengen.

Verder heb ik om het beeld wat levendiger te malen ene blokjes patroon geschilderd in de

theedoel aan de linkerkant.

Tussenevaluatie.

Wat je ziet is een verzameling vlekken en vlekjes in drie toonwaarden. Bij elkaar suggereren ze een stilleven die ruimte laat voor nadere invulling.

Ik heb geen afzonderlijke potten in hun eigen kleur geschilderd. Het schilderij is daarom wel een **eenheid** gebleven. (Dat even los van de vraag of je dat ook mooi vindt)

Ik vind het belangrijk dat jullie in de workshop dit ook proberen: speel met voor- en achtergrond, met licht en donker en probeer zo de vormen er uit te laten komen.

Verder vind ik het resultaat wat rusteloos. Je blik dwaalt door het beeld en komt niet tot rust bij een blikvanger.

Ik weet even niet hoe verder en begin daarom met een nieuw schilderij.

Schilderij 2

Ik pak een paneeltje met de opzet van een schilderij waar ik niet verder mee wil.

Met een brede kwast en zonder te schetsen schilder ik een paar grote vormen die heel globaal overeen komen met mijn onderwerp. Linksonder en rechtsboven een wit-grijs vlak om zo tot een ruwe compositie te komen.

Met dakpan rood worden – nog steeds zeer globaal – de vormen een beetje verduidelijkt. Zie je dat het rood niet alleen

voor de vormen, maar linksboven ook voor de achtergrond wordt gebruikt? In die achtergrond zijn de vormen juist uitgespaard.

Dit is een **tip** om mee **eenheid** in je werk te krijgen: *gebruik dezelfde kleur zowel voor de voorwerpen, als ook ergens in de achtergrond.*

De verdere aanpak is nu om de vormen te verduidelijken zonder dat heel expliciet te doen en zonder veel nieuwe kleuren te gaan gebruiken.

Hiernaast zie je dat ik wat meer wit heb gebruikt voor het etiket en wat glimlichten. Ook de horizontale band in de achtergrond is doorgetrokken. Dat help om de theepot te verduidelijken.

Op dit punt aangekomen kan je vrij intuïtief doorschilderen, maar je kan ook proberen de voorwerpen wat duidelijker af te beelden. Ik kies voor het laatste en teken met een pastelkrijtje wat contouren.

Is het je trouwens opgevallen dat ik links met rood een mes wil gaan schilderen. (In het vorige schilderij heb ik het weg gelaten). Dit om het rood nog wat meer aan de rand vast te maken.

Met een donkerblauw ga ik verder met de verduidelijking. Ook hier weer: deze kleur wordt ook overal gebruikt. Niet alleen als schaduwvlakjes van de voorwerpen, maar ook als schaduwen op de ondergrond. Eenheid!

In elk stadium van het schilderij moet je je afvragen of het af is. En 'af' betekent uiteraard niet dat het precies op de foto lijkt, maar of het een mooi , spannend of sfeervol plaatje is.

Ik heb de behoefte om wat meer primaire kleuren in te brengen en daar kan ik de citroen en de paprika voor gebruiken.

Ik smeer wat geel op de citroenen. Vervolgens meng ik het geel met wit en gebruik dat om elders ook wat lichte accenten aan te brengen. Eenheid!

De paprika maak ik wat roder en zet hier en daar nog wat witte accenten.

Voor het moment stop ik even. Uiteraard kun je nog veel langer door werken aan zo'n schilderij. Bijvoorbeeld aan de theedoek, het mes en de theepot, maar het is zeer de vraag of het daar beter van wordt.

Laatste **tip**:

Als je vindt dat je te expliciet ben geweest, dan kun je met een *schuurpapiertje* bepaalde delen wegschuren. Dan komen onderliggende lagen te voorschijn met vaak verrassende resultaten en ook weer meer eenheid.

ⁱ Ontleend aan Het Artistieke Brein van Carl Purcell